

• ANALİZ

Uluslararası Adalet Divanından Hukuki Tespit: İsrail Gazze'de İnsani Sorumluluklarını Ağır Biçimde İhlal Etti

Yücel Acer

Uluslararası Adalet
Divanından Hukuki Tespit:
İSRAİL GAZZE'DE İNSANİ
SORUMLULUKLARINI
AĞIR BİÇİMDE İHLAL ETTİ

YÜCEL ACER

COPYRIGHT © 2025

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-16-3

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Çalışkan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

DANIŞMA GÖRÜŞÜ TALEBİNİN İÇERİĞİ | 9

UAD'NİN DANIŞMA GÖRÜŞÜNÜN İÇERİĞİ | 10

Uluslararası İnsancıl Hukuk | 11

Uluslararası İnsan Hakları Hukuku | 13

BM Üyesi Olmaktan Kaynaklı Yükümlülükler | 13

Filistin Halkının Kendi Kaderini Tayin Hakkı | 14

UAD'NİN KARARI | 15

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME | 16

Bu analiz, UAD'nin 22 Ekim 2025'te açıkladığı kararı temel alarak, İsrail'in Gazze'deki saldırılarının uluslararası insani sorumluluklar bağlamında neden olduğu ihlalleri hukuki açıdan kapsamlı biçimde incelemektedir.

ÖZET

İsrail'in iki yılı aşkın süredir Gazze'ye gerçekleştirdiği saldırılarda başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere Gazze'de ve diğer Filistin topraklarında insani yardım faaliyetleri yürüten uluslararası kuruluşlara yönelik engelleme ve saldırı eğilimleri yoğunluk kazanmaktadır. Bunun üzerine BM Genel Kurulu 12 Aralık 2024'te bir karar alarak bu kararı 23 Aralık'ta Uluslararası Adalet Divanına (UAD) iletmıştır. BM Genel Kurulu, UAD'den İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarındaki ve bu topraklarla ilgili varlığı ve faaliyetlerine ilişkin olarak BM kurumları ve organları, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletler karşısındaki yükümlülüklerini tespit etmesini talep etmiştir. Divan 22 Ekim 2025'te açıkladığı kararla İsrail'in uluslararası insancıl hukuk, uluslararası insan hakları hukuku, BM Kurucu Antlaşması ve Filistin halkının sahip olduğu “kendi kaderini tayin” (*self-determination*) hakkı bağlamında BM ve diğer uluslararası kuruluşlar üzerinden somut sorumluklarının bulunduğunu ortaya koymuştur. Divan kararında İsrail'in birçok temel yükümlülüğü ihlal ettiğine dair tespitlerde de bulunulmuştur.

GİRİŞ

İsrail'in Filistin topraklarındaki ve Filistinlilere yönelik eylemleri 2004'ten bu yana çeşitli vesilelerle UAD önünde yargısal değerlendirmelere konu olmaktadır. Divan 9 Temmuz 2004'te açıkladığı görüşünde İsrail'in Batı Şeria'da inşa ettiği duvarla Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını ve Filistinlilerin temel bazı bireysel haklarını ihlal etmekte olduğunu ortaya koymuştur. BM Genel Kurulu 30 Aralık 2022'de Divandan danışma görüşü talep etmiş¹ ve Divan görüşünü 19 Temmuz 2024'te açıklayarak² bir kez daha Filistin ülkesinin sınırlarını tespit etmiştir. Ayrıca Divan, Filistinlilerin kendi kaderini tayin etme hakkının altını çizmiş, İsrail'i işgalci güç olarak nitelendirerek derhal bu işgale son vermesi gerektiğini vurgulamış ve gereksiz uzayan işgal nedeniyle ortaya çıkan tüm zararlardan da sorumlu olduğunu belirtmiştir.

Yakın zamanda İsrail'e yönelik başlatılan bir başka hukuki süreç Divan önünde açılan soykırım davası olmuştur. Güney Afrika Cumhuriyeti, İsrail'in Gazze'deki saldırılarıyla Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme (Soykırım Sözleşmesi) kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiği iddiasıyla 29 Aralık 2023'te Divana başvurmuştur.³

1 "Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People in the Occupied Palestinian Territory, Including East Jerusalem", BM Genel Kurulu, A/RES/77/247, 9 Ocak 2023, https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2023/01/A.RES._77.247_301222.pdf, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

2 "Legal Consequences Arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, Including East Jerusalem", UAD, 19 Temmuz 2024, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

3 "Application Instituting Proceedings", UAD, 28 Aralık 2023, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf#page=72>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

İsrail'in karşı karşıya geldiği bir diğer hukuki süreç de Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) önünde yaşanmaktadır. Bu süreç Filistin devletinin 1 Ocak 2015'te UCM'nin "işgal altındaki Filistin topraklarında işlenen suçlar da dahil olmak üzere" yargı yetkisini kabul eden bir beyanda bulunarak 13 Haziran 2014'ten bu yana olan durumu herhangi bir bitiş tarihi olmaksızın savcıya havale etmesiyle başlamıştır.

Son olarak BM Genel Kurulu bu sefer Divandan İsrail'in işgalci bir güç ve BM'nin bir üyesi olarak BM'nin kurumları ve organları, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletler dahil olmak üzere işgal altındaki Filistin topraklarındaki ve bu topraklarla ilgili varlığı ve faaliyetlerine ilişkin yükümlülüklerinin neler olduğunu tespit etmesini talep etmiştir. Aralarında İspanya, Norveç ve Slovenya gibi Avrupa Kıtası'ndan devletlerin de bulunduğu 23 devletin sunduğu tasarı 12 Aralık 2024'te Genel Kurulda 12 ülkenin olumsuz oyuna karşın aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 137 ülkenin olumlu oyuyla kabul edilmiştir; 22 ülke ise çekimser kalmıştır.⁴ Talep 23 Aralık'ta UAD'ye sunulmuş⁵ ve böylelikle İsrail'in bir eylemi daha Divanın önüne taşınmıştır.

Divan 22 Ekim 2025'te açıkladığı kararda İsrail'in birçok temel yükümlülüğü ihlal ettiğine dair tespitlerde bulunmuştur.

DANIŞMA GÖRÜŞÜ TALEBİNİN İÇERİĞİ

İsrail'in Gazze'ye iki yılı aşkın süre öncesinde başlattığı ve 10 Ekim 2025'te yürürlüğe giren ateşkes mutabakatına rağmen halen devam ettirdiği saldırılar boyunca başta BM yardım organları olmak üzere Gazzelilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışan uluslararası sivil toplum kuruluşlarının da saldırıların hedefi olduğu bilinmektedir. Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu (FMYK, UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East), BM'nin başka bazı organları ve diğer uluslararası yardım kuruluşlarına, hatta Lübnan'daki BM Barış Gücüne (UNIFL) yönelik saldırılar İsrail'in dikkat çeken saldırı yöntemlerinden birisi olmuştur.

Bu temelde BM Genel Kurulunun UAD'den talep ettiği hukuki görüşün yönelttiği iki temel soru olmuştur:

- İsrail'in işgalci bir güç ve BM'nin bir üyesi olarak BM'nin kurumları ve organları, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletler dahil olmak üzere işgal

⁴ "Illegal Israeli Actions in Occupied East Jerusalem and the Rest of the Occupied Palestinian Territory", BM Genel Kurulu, A/RES/ES-10/14, 12 Aralık 2003, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n03/646/93/pdf/n0364693.pdf>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

⁵ "The General Assembly of the United Nations Requests an Advisory Opinion on the Obligations of Israel in Relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in Relation to the Occupied Palestinian Territory", UAD, 23 Aralık 2024, <https://www.icj-cj.org/sites/default/files/case-related/196/196-20241223-pre-01-00-en.pdf>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

altındaki Filistin topraklarındaki ve bu topraklarla ilgili varlığı ve faaliyetlerine ilişkin yükümlülükleri nelerdir?

- Bu yükümlülükler arasında Filistinli sivil nüfusun yararına ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını desteklemek amacıyla Filistinli sivil nüfusun hayatta kalması için gerekli acil malzemelerin, temel hizmetlerin, insani ve kalkınma yardımının engellenmeden sağlanması ve kolaylaştırılması da yer almakta mıdır?⁶

İsrail'in Gazze'de uyguladığı saldırı yöntemlerinden bu niteliğe sahip olanlarına dair UAD'den hukuki görüş istenmesinin özel bir önemi bulunmaktadır. İsrail'in özellikle 7 Ekim 2023'ten bu yana başta Gazze olmak üzere Filistin topraklarında faaliyet gösteren BM organlarına saldırılar gerçekleştirmesi karşısında özellikle BM'nin alması gereken tavrın belirlenmesi gerekli hale gelmiştir. Nitekim İsrail'in bu türden saldırıları öyle bir seviyeye ulaşmıştır ki BM genel sekreteri 28 Ekim 2024⁷ ve 9 Aralık 2024⁸ tarihli mektuplarıyla hem BM Genel Kurulu hem de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) dikkatini çekmek durumunda kalmıştır.

Danışma görüşüyle birlikte ortaya koyulacak hukuki görüşün BM organlarının nasıl davranacağına dair bağlayıcı ilkeler ortaya koyacağı genel kabul görmektedir. Bu bağlamda İsrail'in başta FMYK olmak üzere BM organlarına ve hatta Lübnan'daki BM Barış Gücüne saldırılarının hangi hukuk ilkelerini ihlal ettiği ve nasıl muamele görmesi gerektiği belirlenmiş olacaktır. UAD'den istenen görüş 22 Ekim 2025'te açıklanmıştır.⁹

UAD'NİN DANIŞMA GÖRÜŞÜNÜN İÇERİĞİ

7 Ekim 2023'te Gazze'de başlayan İsrail saldırılarından önce de BM özellikle 1949'dan başlayarak mülteci durumuna düşmeye başlamış Filistinlilere insani yardım sağlamak için meseleye dahil olmuş, 1949'da FMYK kurulmuş ve 1950'de faaliyete geçmiştir. Hatta 1967'de yaşanan savaşta İsrail, Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze'yi işgal etmiş, akabinde FMYK ve İsrail 14 Haziran 1967'de işgal altındaki Filistin topraklarındaki Filistinli mültecilere yardım konusunda geçici bir anlaşma imzalamıştır. İsrail'in FMYK'nin görevini elinden geldiğince kolaylaştıracağı hükme bağlanmış ve Tel Aviv yönetimi tarafından üstlenilen bir dizi taahhüt de ortaya koyulmuştur.

⁶ Yazar tarafından yapılmış gayriresmî çeviridir.

⁷ "Letter Dated 28 October 2024 from the Secretary-General Addressed to the President of the General Assembly", BM Genel Kurulu, 28 Ekim 2024, A/79/558,

⁸ "Identical Letters Dated 9 December 2024 from the Secretary-General Addressed to the President of the General Assembly and the President of the Security Council", UAD, 9 Aralık 2024, A/79/684-S/2024/892, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20241223-pre-01-00-en.pdf>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

⁹ "Obligations of Israel in Relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in Relation to the Occupied Palestinian Territory", UAD, 22 Ekim 2025, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20251022-adv-01-00-en.pdf>, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2025).

BM Genel Kurulu 4 Temmuz 1967 tarihli ve 2252 (ES-V) sayılı kararıyla FMYK'nin yetki alanını, 1967 çatışmaları sonucunda yerinden edilen kişilere yardım etmeyi de kapsayacak şekilde genişletmiş, hatta FMYK o dönemden bu yana işgal altındaki Filistin toprakları ve komşu ülkelerdeki Filistinli mültecilere yardım ve destek sağlayan temel BM kuruluşu haline gelmiştir. FMYK dışında BM'nin diğer kurum ve kuruluşları, BM'nin uzmanlaşmış kuruluşları, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletler tarafından da işgal altındaki Filistin topraklarında yardım sağlandığı görülmektedir.

UAD'nin görüşünün başlangıcında bu tespitleri yaptıktan sonra İsrail'in temel argümanlarından birisi olan "7 Ekim 2023 saldırılarına bir dizi FMYK çalışanının karıştığı", "FMYK tesislerinin Hamas tarafından askeri amaçlarla ele geçirildiği" ve "FMYK'nin tarafsızlığını uzun süredir yitirdiği" iddialarının BM İç Denetim Hizmetleri Ofisi (OIOS) tarafından yürütülen bağımsız soruşturma ve değerlendirmelerle asılsız olduğunun tespit edildiğini belirtmiştir. Buna binaen İsrail'in bu iddialarının Divan tarafından kabul edilir olmadığı ortaya koyulmuştur.¹⁰

Bu temel tespitlerden sonra UAD belirli başlıklar altında Gazze ve diğer Filistin topraklarında işgalci güç olan İsrail'in BM ve diğer uluslararası kuruluşlara yönelik yükümlülüklerinin neler olduğunu tespiti odaklanmıştır. Bunu yaparken de önce yükümlülükler dair genel tespitler yapmış; bu çerçevede İsrail'in Filistin topraklarında ve özellikle Gazze'de hangi yükümlülükler sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu değerlendirmelerini de uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukukunun yanında BM üyeliği ve kendi kaderini tayin hakkına saygı ilkesinden kaynaklanan yükümlülükler temelinde yapmıştır.

ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK

UAD insancıl hukuk bağlamında "ayrımcılık, orantılılık ve ihtiyatlılık" ilkelelerinin temel önemini altını çizmiş; çatışmaların devam ediyor olmasının işgal hukukunun eş zamanlı uygulanmasını mutlaka engellemediğini, İsrail'in güvenlik endişelerine rağmen bir devletin uluslararası insancıl hukukun bazı sınırlı hükümleri dışında geri kalan hükümlerinden ve uluslararası insan hakları hukukuna saygı gösterme yükümlülüklerinden ayrılmasına izin veren bağımsız bir istisna olmadığını vurgulamıştır.¹¹

Divan, uluslararası örf ve adet hukukunun silahlı çatışmanın tüm taraflarına sınırlı bir kontrol hakkı saklı kalmak üzere ihtiyaç sahibi siviller için insani yardımın hızlı ve engelsiz bir şekilde geçişine izin verme ve kolaylaştırma yükümlü-

İsrail'in özellikle 7 Ekim 2023'ten bu yana başta Gazze olmak üzere Filistin topraklarında faaliyet gösteren BM organlarına saldırılar gerçekleştirmesi karşısında özellikle BM'nin alması gereken tavrın belirlenmesi gerekli hale gelmiştir.

¹⁰ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 58-62.

¹¹ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 83-145.

lülüğü yüklediğini, işgal durumunda daha özel yükümlülüklerin geçerli olduğunu, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 55 ve 56. maddelerinin işgalci bir gücün işgal altındaki topraklarda yaşayan nüfusa yiyecek, su, barınak, tıbbi malzeme ve tıbbi bakım dahil olmak üzere günlük yaşamın temel ihtiyaçlarının sağlanmasını yükümlü kıldığını belirtmiştir.¹²

Divan, İsrail'in Gazze'de uyguladığı saldırı yöntemlerinden birisinin de açlığı silah olarak kullanmak olduğu sıklıkla vurgulamıştır.

Özellikle Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 59. maddesinde yerel halkın yetersiz beslenmesi durumunda İsrail'in yardım planlarını kabul etme ve kolaylaştırma yükümlülüğü (paragraflar 93-101) belirtilmiştir. Divan, İsrail'in bu yükümlülüklerinin Gazze'nin ötesine, işgal altındaki Filistin topraklarının diğer bölgelerine de uzandığını vurgulamıştır. Divana göre, bu hükümler uyarınca İsrail'in yerel halka elindeki tüm imkanlarla temel malzemeleri sağlama pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca bu malzemelerin sağlanmasını veya halk sağlığıyla ilgili hizmetlerin yerine getirilmesini engellememe negatif (engel olmama) yükümlülüğü de mevcuttur.¹³

UAD'ye göre işgalci bir gücün yükümlülükleri arasında insani yardım personeline saygı gösterilmesi ve korunması bulunurken çatışmanın tüm taraflarının sivil hastaneleri koruma ve her koşulda yalnızca tıbbi görevle görevlendirilen sağlık personeline saygı gösterme ve onları koruma yükümlülükleri de uluslararası insancıl hukukta mevcut yükümlülüklerdir.¹⁴

UAD, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 49. maddesinin 1. fıkrasının sözleşme kapsamında korunan kişilerin işgal altındaki topraklardan –bireysel veya kitlesel olarak– zorla nakledilmesi veya sınır dışı edilmesinin gerekçesi ne olursa olsun yasak olduğunu hükme bağladığını belirtmiştir. Ayrıca bu yasağın uluslararası örf ve adet hukuku kuralı niteliği taşıdığının da altını çizmiştir. BM, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletlerin, nüfusun göç etmek zorunda kalacağı yaşam koşulları yaratacak veya bu koşullara katkıda bulunacak şekilde varlık ve faaliyetlerini kısıtlamasının yasak olduğunu vurgulamıştır.¹⁵

Divan, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 76. maddesinin işgalci güce gözaltındaki korunan kişilerin Kızılhaç delegeleri tarafından ziyaret edilmesine izin verme yükümlülüğü getirdiğini de tespit etmiştir. Bu yükümlülüğün “korunan kişilerin bulunduğu tüm yerlere özellikle de gözaltı, tutuklama ve çalışma yerlerine” ve “korunan kişilerin işgal ettiği tüm binalara” erişimleri de kapsadığı ve bu kapsamda İsrail'in de bu yükümlülüklerle tabi olması gerektiğinin altını çizmiştir.¹⁶

¹² UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 91-127.

¹³ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 128-133.

¹⁴ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 134-138.

¹⁵ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 139-141.

¹⁶ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 142.

İsrail'in Gazze'de uyguladığı saldırı yöntemlerinden birisinin de açlığı silah olarak kullanmak olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Bahsi geçen danışma görüşünde de Divan, uluslararası örf ve adet hukukunun sivil halkın aç bırakılmasının bir savaş yöntemi olarak kullanılmasını yasakladığını; İsrail'in ise Gazze'ye yardım akışına izin vermeyerek 2 Mart-18 Mayıs 2025 arasında bölgeye insani yardım girişini engellediğini ancak sivil halkın aç bırakılmasını bir savaş yöntemi olarak kullanmama yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir.¹⁷

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU

UAD bir savaş ya da silahlı çatışma durumu olsa dahi tarafların uluslararası insan haklarına saygı gösterme, koruma ve yerine getirme konularında pozitif yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir. Divana göre bir devletin insan hakları yükümlülükleri o devletin kendi toprakları dışında –özellikle işgal altındaki topraklarda– yargı yetkisini kullanırken yaptığı eylemleri de kapsadığı ilkesi, yapılageliş hukuku ya da uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan bütün insan hakları ilkelere açısından da geçerlidir.

Divan bu yükümlülüklerin İsrail'in taraf olduğu “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme”, “Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme”; “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme”, “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”, “İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme”, “Çocuk Hakları Sözleşmesi” ve “Engelli Hakları Sözleşmesi” ile uluslararası örf ve adet hukukundan kaynaklandığını belirtmiştir.¹⁸

Divan, İsrail'in silahlı çatışma zamanlarında da işgal altındaki Filistin topraklarında uluslararası insan haklarına saygı gösterme, koruma ve yerine getirme konularında pozitif bir yükümlülüğünün bulunduğunu teyit etmiştir.

BM ÜYESİ OLMAKTAN KAYNAKLI YÜKÜMLÜLÜKLER

Divan, BM'nin kurucu antlaşması niteliğindeki BM Şartı'nın 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca tüm üyelerin antlaşma uyarınca üstlendikleri yükümlülükleri iyi niyetle yerine getirmeleri gerektiğini belirtmiş; bu hükmün üyelerin antlaşma uyarınca üstlendikleri özel yükümlülüklerle birlikte uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. BM Şartı'nın 1. maddesinde belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde üyelerin antlaşmanın 2. maddesinin 5. paragrafı uyarınca BM ile iş birliği yapma konusunda özel bir yükümlülüğe sahip olduklarını vurgulamıştır.¹⁹

UAD, İsrail'in BM kurucu antlaşmasından kaynaklanan iş birliği yükümlülüklerinin bulunduğunu ve bu yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getirmesi ge-

¹⁷ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 143-145.

¹⁸ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 146-160.

¹⁹ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 170-179.

Divan, FMYK'nin tarafsızlığı ve bağımsızlığıyla ilgili güvenlik endişeleri ve şüpheleri konusunda İsrail'in tek taraflı değerlendirmelerle ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklara sınırlandırma getiremeyeceğini de vurgulamıştır.

rektiğini de belirtmiştir. Buna binaen İsrail'in ve diğer tüm üye devletlerin Filistin sorunu konusunda BM ile iş birliği yapma yükümlülüklerinin bulunduğunu, bu yükümlülüklerin özellikle de Gazze'deki FMYK aracılığıyla işgal altındaki Filistin topraklarına insani yardım ve kalkınma desteğinin ulaştırılması ve koordine edilmesinde önemli bir rol oynadığının altını çizmiştir.

Divan ayrıca BM'nin bir yan kuruluşu olan FMYK'nin, Genel Kurul tarafından Filistinli mültecilere doğrudan yardım ve çalışma programları sağlamakla görevlendirildiğini, işgal altındaki Filistin topraklarında yaşayan nüfusa doğrudan erişim sağlamadan böyle bir görevi etkili bir şekilde yerine getirmesinin mümkün olmadığını ve Tel Aviv yönetiminin bu yönde iş birliği yükümlülüğünün olduğunu belirtmiştir. İş birliğini iyi niyetle yerine getirmiş sayılabilmesi için ise "İsrail'in BM ile istişare ve müzakere yürütmesi gerekir" demiştir.²⁰

UAD yine BM Şartı'nın 105. maddesinin 2. paragrafı gereğince BM organları ve personelinin ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklarının bulunduğunu, bu tür bir korumanın BM personelinin silahlı çatışma durumlarında kritik görevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmeleri için özellikle gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Buna binaen İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarında ve bu topraklarla ilgili olarak BM Şartı'nın 105. maddesinin 2. paragrafı ve Genel Sözleşme'nin ilgili maddeleri gereğince BM personelinin bağımsızlığına ve görevlerini yerine getirmeleri için gerekli ayrıcalık ve dokunulmazlıklarına saygı göstermesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu bağlamda BM görevlilerinin yetkilendirildikleri faaliyetleri yürütürken geçiş izni kullanabilmeleri, söz konusu topraklarda serbest dolaşmalarının sağlanması ve BM personelinin hedef alınmamasının güvence altına alınması hususlarının bilhassa önem taşıdığı belirtilmiştir.²¹

Divan ayrıca FMYK'nin tarafsızlığı ve bağımsızlığıyla ilgili güvenlik endişeleri ve şüpheleri konusunda İsrail'in tek taraflı değerlendirmelerle ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklara sınırlandırma getiremeyeceğini de vurgulamıştır.²²

FİLİSTİN HALKININ KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI

UAD mevcut istişari görüş talebinin tek başına ortaya çıkmadığını, İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarını 58 yıldan uzun süredir işgal etmesi ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkının sürekli olarak reddedilmesi bağlamının dikkate alındığını belirtmiştir. BMGK, İsrail'in Doğu Kudüs üzerindeki toprak iddiasının uzun süredir "geçersiz" olduğunu hatırlatmıştır. Ayrıca işgalci bir güç

²⁰ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 170-179.

²¹ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 199-210.

²² UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 211-215.

olarak İsrail'in, iç hukukunu işgal altındaki topraklara uygulama biçimini, Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkı ve devredilemez toprak bütünlüğü hakkı ile çelişmeyecek şekilde sınırlaması gerektiğini ifade etmiştir. Yine FMYK'nin eğitim ve öğretim, sağlık hizmetleri, doğrudan yardım ve kalkınma hizmetlerini kapsayan programları aracılığıyla doğrudan yardım, insani yardım ve kalkınma desteği alanlarında üstlendiği görevlerin, kuruluşun Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkı konusundaki sorumluluğuna bağlılığının bir göstergesi olduğunu da belirtmiştir.

Divan, BMGK ve BM Genel Kurulu kararlarında öngörüldüğü gibi Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkının her iki devlet için güvenli ve tanınmış sınırlar içinde İsrail devletiyle barış içinde yan yana yaşayan bağımsız ve egemen bir devlete sahip olma hakkı da dahil olmak üzere gerçekleşmesinin bölgesel istikrara ve Ortadoğu'daki tüm devletlerin güvenliğine katkıda bulunacağını da altını çizmiştir.²³

UAD'NİN KARARI

UAD bütün bu bahsi geçen gerekçelerle İsrail devletinin işgalci bir güç olarak uluslararası insancıl hukuk kapsamındaki yükümlülüklerini şöyle sıralamıştır:

- Oy birliğiyle işgal altındaki Filistin toprakları nüfusunun yiyecek, su, giyecek, yatak, barınak, yakıt, tıbbi malzeme ve hizmetler de dahil olmak üzere günlük yaşam için gerekli temel kaynaklara sahip olmasını sağlamak
- 10 oya karşı 1 oyla işgal altındaki Filistin toprakları nüfusu adına –Gazze'de olduğu gibi– BM ve ona bağlı kuruluşlar (özellikle FMYK), diğer uluslararası kuruluşlar ve üçüncü devletler tarafından sağlanan yardımlar da dahil olmak üzere elindeki tüm imkanlarla yardım programlarını kabul etmek, kolaylaştırmak ve bu yardımları engellemek
- Oy birliğiyle tüm yardım ve sağlık personeli ile tesislerine saygı göstermek, onları korumak, işgal altındaki Filistin topraklarında zorla nakil ve sınır dışı etme yasağına uymak, İsrail devleti tarafından işgal altındaki Filistin topraklarında alıkoyulan kişilerin Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından ziyaret edilme hakkına saygı göstermek ve sivillerin aç bırakılmasının bir savaş yöntemi olarak kullanılması yasağına uymak

Divan uluslararası insan hakları hukuku kapsamında İsrail'in yükümlülüğüne dair şu hususa dikkat çekmiştir:

- İşgalci bir güç olarak İsrail devleti uluslararası insan hakları hukuku uyarınca BM, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletlerin işgal altındaki Filistin topraklarında ve bu topraklarla ilgili olarak varlığı ve faaliyetleri üzerinden ve

²³ UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 217-222.

doğrudan işgal altındaki Filistin toprakları nüfusunun insan haklarına saygı gösterme, koruma ve yerine getirme

Divan, İsrail'in BM üyesi olarak yükümlükleri bağlamında ise şunların altını çizmiştir:

- 10 oya karşı 1 oyla İsrail devletinin BM Şartı uyarınca –FMYK de dahil olmak üzere– işgal altındaki Filistin topraklarında ve bu topraklarla ilgili olarak attığı her adımda her türlü yardımı sağlayarak BM ile iyi niyetle iş birliği yapması
- İsrail devletinin BM Şartı'nın 105. maddesi uyarınca BM'ye, kurum ve organlarına ve yetkililerine işgal altındaki Filistin topraklarında ve bu topraklarla ilgili olarak tanınan ayrıcalık ve dokunulmazlıklara tam olarak saygı gösterilmesini sağlaması
- İsrail devletinin BM Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Sözleşmesi'nin II. maddesi uyarınca –FMYK'nin binaları da dahil olmak üzere– BM binalarının dokunulmazlığına ve kuruluşun mal ve varlıklarının her türlü müdahaleden muaf tutulmasına tam saygı gösterilmesini temin etmesi
- İsrail devletinin BM Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Sözleşmesi'nin V, VI ve VII. maddeleri uyarınca işgal altındaki Filistin topraklarında ve bu topraklarla ilgili olarak BM görevli ve uzmanlarına tanınan ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklara tam olarak saygı gösterilmesini sağlaması

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

UAD'nin kendisine yöneltilen danışma görüşü talebinin içeriği bağlamında açıkladığı görüşle İsrail'in Filistin topraklarında ve özellikle Gazze'deki yükümlülüklerine dair çok önemli tespitlerde bulunduğu görülmektedir. Divan, Hamas'ın FMYK'yi ele geçirdiği gibi Tel Aviv yönetiminin temel argümanlarını reddederek İsrail devletinin uluslararası insancıl hukuk, uluslararası insan hakları hukuku, BM üyesi olmaktan kaynaklı yükümlülükler ve Filistin halkının sahip olduğu kendi kaderini tayin hakkına saygı bağlamında somut yükümlülüklerinin bulunduğu ve bunların neler olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bu danışma görüşü İsrail'in eylemleri sırasında şu ana kadar hangi temel yükümlülükleri ihlal ettiğini de gözler önüne sermiştir.

Bu bağlamda UAD, İsrail'in saldırıları sırasında Gazze'ye yardım (yiyecek ve su dahil) girişini ve Filistin halkına dağıtımını önemli ölçüde kısıtladığı ve 2 Mart-18 Mayıs 2025 arasındaki süreç de dahil olmak üzere uzun süre boyunca bunu tamamen engellediğini belirtmiştir. Bu durumun ise Filistin halkı için feci sonuçlar doğurduğunu ortaya koymuştur. BM ve diğer kuruluşlar tarafından işletilen Gazze'deki okul binaları ve sağlık tesislerine çok sayıda saldırı gerçekleştirildiğini belirtmiştir. BM genel sekreteri 7 Ekim 2023-20 Ağustos 2025 arasında

Gazze'de 366'sı BM personeli (360'ı FMYK'de istihdam edilmiş) olmak üzere en az 531 yardım görevlisinin öldürüldüğünü açıklamıştır.²⁴

UAD'nin İsrail'in Gazze'ye insani yardım girişine yönelik eylemlerine dair de önemli tespitler yaptığı görülmektedir. İsrail'in 19 Ocak 2025'te yürürlüğe giren ateşkes antlaşması gereği insani yardımlara izin vermesi gerekirken 2 Mart 2025 sonrasında Gazze'ye tüm insani yardımları engellemeye karar verdiği ve 2 Mart-18 Mayıs 2025 arasında şehre hiçbir yardım ulaştırılmasına izin vermediğini ifade etmiştir. 2025'in Ağustos sonu itibarıyla Gazze'deki insani durumun felaket boyutuna ulaştığı; kıtlık, kitlesel yerinden edilme, aşırı düzeyde yoksunluk ve çocuklar da dahil olmak üzere sivil kayıpların sürekli olarak arttığına dair raporlar geldiğini vurgulamıştır. Öte yandan 27 Mayıs 2025'te İsrail ve Amerikan hükümetleri tarafından desteklenen özel bir vakıf (Gazze İnsani Yardım Vakfı) aracılığıyla çoğunluğu Gazze'nin güneyi olmak üzere yalnızca birkaç dağıtım noktası bulunan yeni bir yardım dağıtım sisteminin başlatıldığı ancak bunun yeterli olmaktan çok uzak kaldığını da tespit etmiştir.²⁵

UAD bu analizde özetlenen birçok önemli tespitinin yanı sıra işgal altındaki Filistin topraklarının statüsüne dair önemli bir hukuki gerekeçyi bir kez daha vurgulamıştır. İşgalci güç olarak İsrail'in Filistin topraklarında BM ve yardım kuruluşlarının yasaklanmasına dair bir karar alamayacağı, bu bağlamda İsrail Parlamentosunun (Knesset) 28 Ekim 2024'te sırasıyla "FMYK Operasyonlarını Sonlandırma Yasası" ve "İsrail Devleti Topraklarında FMYK Operasyonlarını Sonlandırma Yasası" başlıklı iki yasanın hukuken geçerli olamayacağını değerlendirmiştir.²⁶ Ayrıca işgalci bir güç olarak İsrail'in Doğu Kudüs de dahil olmak üzere işgal altındaki Filistin topraklarının hiçbir yerinde egemenlik kurma veya egemenlik yetkilerini kullanma hakkına sahip olmadığını da altını çizmiştir.²⁷

Bu değerli hukuki tespitler İsrail'in tavırlarında ani ve somut değişiklikler oluşturmayacak olsa bile hukukun hatırlanacağı ve gereğinin yerine getirilmesinin mümkün hale gelebileceği dönemler için çok önemli ve somut hukuki tespitler olduğu gerçeğini vurgulamak önemlidir. Kaldı ki UAD'nin danışma görüşlerinin onu talep eden BM için bağlayıcı ve uyulması gereken görüşler olduğunu da hatırdta tutmak gerekir.

24 UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 58-62.

25 UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 63-74.

26 UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 63-74.

27 UAD'nin 22 Ekim 2025 tarihli danışma görüşü, par. 170-179.

YÜCEL ACER

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Uluslararası İlişkiler lisans, Sheffield Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk yüksek lisans, Bristol Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk doktora derecelerini almıştır. Halihazırda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı'nda Milletlerarası Hukuk profesörüdür. ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrası çalışmalar yapmış, Kara Harp Okulu, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi'nde de dersler vermiştir. Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur.

Uluslararası Adalet Divanından Hukuki Tespit: İsrail Gazze'de İnsani Sorumluluklarını Ağır Biçimde İhlal Etti

Yücel Acer

İsrail'in iki yılı aşkın süredir Gazze'ye gerçekleştirdiği saldırılarda başta BM olmak üzere Gazze'de ve diğer Filistin topraklarında insani yardım faaliyetleri yürüten uluslararası kuruluşlara yönelik engelleme ve saldırı eğilimleri yoğunluk kazanmaktadır. Bunun üzerine BM Genel Kurulu 12 Aralık 2024'te bir karar alarak bu kararı 23 Aralık'ta UAD'ye iletmiştir. BM Genel Kurulu, UAD'den İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarındaki ve bu topraklarla ilgili varlığı ve faaliyetlerine ilişkin olarak BM kurumları ve organları, diğer uluslararası örgütler ve üçüncü devletler karşısındaki yükümlülüklerini tespit etmesini talep etmiştir. Divan 22 Ekim 2025'te açıkladığı kararla İsrail'in uluslararası insancıl hukuk, uluslararası insan hakları hukuku, BM Kurucu Antlaşması ve Filistin halkının sahip olduğu "kendi kaderini tayin" (*self-determination*) hakkı bağlamında BM ve diğer uluslararası kuruluşlar üzerinden somut sorumluluklarının bulunduğunu ortaya koymuştur. Divan kararında İsrail'in birçok temel yükümlülüğü ihlal ettiğine dair tespitlerde de bulunmuştur.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN

www.setav.org